

Leeuwerik. — Op 19 Febr. j.l., op een morgenwandeling in de weilanden rondom Delft, zag en hoorde ik een leeuwerik, *Alauda arvensis*, al jubelend de lucht in stijgen. Dit leek me zeer vroeg. Het weer was wel zonnig, maar de wind was toch nog vrij guur.

Delft.

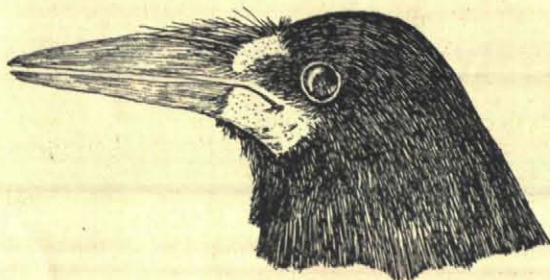
G. L. VAN STRAATEN.

De witte mondhoek van de Roek. — In uw boek „het Vogeljaar” komen in het hoofdstuk kraaien en hun familie op blz. 53 eenige zinnen voor over het ontstaan van de kale plek op den snavel van de roeken.

U zegt daar: „Jonge roeken en roeken, die pas geruid hebben, vertoonen die plek niet, maar de veeren, die er zitten, vallen toch zeer spoedig uit, doordat de dieren hun voedsel voornamelijk uit den grond halen en daarbij met den snavel zoo diep in den bodem dringen, dat die hoekveeren wegslijten. Ja er wordt beweerd „dat ook zonder dat boren, die veeren toch verdwijnen zouden.”

Sedert begin Mei van dit jaar kwamen 2 jonge roeken, zoo uit het nest, door jongens uitgehaald, in mijn bezit.

In het begin waren bij deze dieren de wortel van de snavels met zwarte spitse veertjes bedekt. Nu zij echter ongeveer 5 maanden oud zijn, beginnen aan den snavelwortel veertjes uit te vallen.

Roek, vijf maanden oud.

Ik heb de vogels, die altijd ruim van eten worden voorzien, nooit met den snavel in den grond zien boren. Voor dat diepe boren zou trouwens de bodem van hun verblijf te hard zijn.

Het beste bewijs, dat in dit geval de veertjes niet door boren zijn afgesleten is echter, dat de veertjes, die het verst van de punt van den snavel af zitten, het eerst verdwijnen, terwijl de veertjes het meest naar de punt toe, volkomen gaaf blijven, tot nu toe.

Waren de veertjes door boren gesleten, dan zou de volgorde van verdwijnen juist andersom moeten zijn!

Hierbij gaat een schets van den vogel, die met het „ruien” het verst is gevorderd. (Inplaats van „ruien” zou ik eigenlijk „verliezen van veertjes” moeten schrijven!)

De andere vogel, die waarschijnlijk iets jonger is en altijd in ontwikkeling wat bij de andere ten achter was, heeft de kale snavelwortel alleen aan de onderzijde, dus beneden de spleet van den bek. Bovenop den snavelwortel zijn de veertjes bij dezen vogel nog geheel gaa. Bovendien wilde ik er nog op wijzen, dat in de schets op het onderste deel van den snavelwortel nog hier en daar enkele veertjes zijn blijven zitten, die waarschijnlijk weldra zullen verdwijnen. De kale plek in z'n geheel zal ook nog wel veel grooter worden, maar dan is natuurlijk de wijze van ontstaan niet meer te zien en daarom gaat het hier.

Ik wil met dit betoog niet beweren, dat roeken in de vrije natuur niet met hun snavel in den grond zouden boren, maar ik meen te moeten betwijfelen, dat dit de reden van het ontstaan van den kalen snavelwortel is.

Het „waarom” van het uitvallen blijft dan weer één van de raadselen van de natuur.

Ik hoop, dat u aan deze mededeeling in eenig opzicht iets zult hebben.

Utrecht.

W. T. K. GOUWE.

Onze Miereneter aan 't werk. — Dezer dagen, toen ik in de bosschen bij Valkenhuizen benoorden Arnhem wandelde, werd mijn aandacht getrokken door een mierenhoop, waarin aan vier zijden hopen gegraven waren, die in het midden samenkwamen. Terwijl ik er naar keek, wrong zich opeens een prachtige groene specht door een van de openingen naar buiten en vloog weg. Hij was het dus blijkbaar die de hopen gegraven had en nog bezig was de mieren in haar winterrustplaats op te sporen. Een paar dagen later was er sneeuw gevallen en kon men duidelijk zien, dat hij weer aan het werk was geweest: een

hoopje zand en dennenaalden lag over de sneeuw heen en zijn sporen waren duidelijk zichtbaar. Mijn bezoek had hem blijkbaar niet afgeschrikt.

Arnhem.

F. VAN BOETZELAAR.

Linnaea borealis. — In de Levende Natuur van 1 Febr. schrijft de heer C. Sipkes over twee zeldzaamheden o. a. *Linnaea borealis* L. Hij zegt: „De jachtopziener had het zoo'n vreemd plantje gevonden, dat hij niet kende en het aan iemand gewezen, die er werk van maakte om den juiste naam te weten te komen” enz.

Hoe weinig belangrijk het overigens ook zij, wie de vinder is van een zeldzaam plantje, komt het ondergeteekenden deelnemers aan de excursie wenschelijk voor ter wille van de waarheid in het bovenstaande op een onjuistheid te wijzen. De jachtopziener zou ons wijzen de groeiplaats van *Pirola uniflora* L, hetgeen mislukte (Heukels flora vermeldt voor deze plant Appelsga als vindplaats). Daarna wees hij ons een plant, welke men daar Akelei noemde en *Arnica montana* L bleek te zijn. Op den terugweg plukte de eerst ondergeteekende het „vreemde plantje” evenwel zonder dat de jachtopziener het ons aanwees.

H. HEIDINGA, Groningen.

H. J. VENEMA, Biol. Stud. Groningen.

S. R. DE BOER, Biol. Stud. Utrecht.

Tongergoes en tongeriel. — Voor een paar dagen heb ik een brandgans gegeten, die bijzonder goed smaakte. Ze was van een poelier uit Leeuwarden, die mij schreef, dat hij wel 50 brandganzen had ontvangen. Ik heb de naamlijst van wijlen mijn vriend Albarda van 1884 er op nagezien en deze zegt het volgende op blz. 109 en 110: „*Branta Leucopsis*, de brandgans — Dondergans; Friesch, Tongergoes.

In de maanden December en Januari in paren of kleine vluchten aan de kust, vooral bij strenge vorst.”

In zijn boek getiteld „*Aves Neerlandicae* van 1897, lees ik het volgende op blz. 99: *Branta Leucopsis* — Brandgans; Dondergans — Friesch: Tongergoes.

Wintergast. Bezoekt bij strenge koude onze kust en de binnenwateren, doch is niet talrijk.

De Avifauna neerlandica van Baron Snoeckaert van 1908 is als 't ware een 2de zeer verbeterde en vermeerderde druk van Albarda's werk.

In dit boek leest men het volgende op blz. 122—290: *Branta Leucopsis* — Brandgans. Dondergans; in Groningen; Nongans; Friesch: Tongergoes.

Broedvogel van het arctische Europa (Spitsbergen, Nova Zembla enz.) en hoogstwaarschijnlijk van het hoogste Noorden van Azië tot het Taimyrland, hoewel hiervoor stellig bewijs alsnog ontbreekt.

In den winter in weinige exemplaren in Nederland. Soms in het voorjaar; ♂ 6 April 1870 collectie Crommelin.

De z.g. kleine Brehm, zeer verdienstelijk voor Nederland bewerkt door Dr. Huizinga, zegt, dat de broedplaats van deze gans nog onbekend is, maar de nieuwe druk van 1911 van de groote Brehm (Vögel Band I), ik bedoel, Brehms Tierleben, deelt ons mede, waar de brandgans broedt, in 't hooge Noorden o.a. op Spitsbergen. De Duitschers noemen deze gans „Nonnengans”, dat zeker doelt op de kleur van het gevederte. Wat brandgans betekent, weet ik niet.

Na deze lange inleiding kom ik dan tot den titel van mijn stukje, want de brandgans, in 't Latijn *Branta Leucopsis* heet in Friesland „Tongergoes”, zooals blijkt uit het Friesch Woordenboek, 3de deel, 1911, dat ook naar Albarda verwijst. Het woordenboek heeft veel gezegden, waarin het woord Tonger voorkomt, en Tonger wijst op donder. Bliksem en donder ontstaan tegelijk, maar het is bekend, dat het licht zich veel sneller verplaatst, dan het geluid. Hoe sneller de donder volgt op den bliksem, des te naderbij en des te gevaarlijker is het onweer. Nu is het mij niet duidelijk, wat de brandgans of nonnengans te maken heeft met 't onweer, misschien doelde het op de weinige ganzen, die in den laten herfst komen, maar in den barren winter heeft men toch geen onweer. Het woord „tonger” komt meer tot zijn recht bij de tongeriel ook wel weeraal genoemd. Wanneer er veel electriciteit in de lucht aanwezig en een onweer in aantocht is, dan is de tongeriel of ielpiper,